mo gyvenamojo namo aplinkos archeologiškai vertingų sluoksnių ar radinių nerasta. Tas pats buvo ir plotuose 23 (3x3 m dydžio), ir 24 (4x3 m dydžio), tirtuose būsimoje nuotekų valymo įrenginių vietoje tarp statomo gyvenamojo namo R galo ir Švokšlės upelio pakrantės, bei plote 25 (3x3 m dydžio) ir šurfuose 5–6 (kiekvienas jų 1,5x2 m dydžio), tirtuose aukščiau minėto lauko keliuko vietoje.

VILLAGE TRACES IN THE BAIČIAI ANCIENT CEMETERY PRESERVATION AREAS

The main purpose of the 2006 field evaluation was to assess the areas planned for the siting of electric power poles, a sanitation pit, and a driveway to a lot owned by D. Tamošaitis. An evaluation was made on the edge of the grounds of Baičiai (Baitai) cemetery (trench 22) and in the preservation areas safeguarding the cemetery from physical and visual impact (trenches 23–25, test pits 2–6) (i.e. to the E and SE of the buildings of a former collective farm and at the construction site for Tamošaitis' residential home). A total area of 54 m^2 was excavated. Only trench 22 contained an archaeological layer, which had been formed in historical times, most likely during the 17th–18th centuries as a result of domestic activities in nearby Baičiai (Baitai) village.

KRETINGOS DVARO SODYBOS FONTANAI

Julius KANARSKAS

Kretingos dvaro sodyba susiformavo XVIII a. antroje pusėje – XX a. pradžioje ir turi architektūrinę, urbanistinę, kraštovaizdinę ir istorinę vertę. 2004 m. archeologiniai žvalgymai parodė, kad be minėtų vertingųjų savybių, ji turi ir archeologinę vertę – čia aptiktas XVI–XIX a. dvarvietės kultūrinis sluoksnis ir X–XIII a. degintiems kapams būdingų archeologinių radinių (*ATL 2004 metais*, V., 2006, p. 150–152). Nuo 2004 m. vyksta dvaro sodybos parko tvarkymo darbai, kurių metu atnaujinti takai, rekonstruota degtų plytų mūro tvora, atlikta rūmų bei akmenų tvoros pamatų hidroizoliacija.

Dvaro sodybos valdytojas – Kretingos rajono savivaldybės KM planuoja tvarkant ir atnaujinant parką atstatyti jame buvusius fontanus. Jų vietoms ir išlikimo būklei nustatyti 2004 m. pradėti archeologiniai tyrimai. Pagal tyrinėjimų darbų subrangos sutartį, sudarytą su UAB „Pamario restauratorius", 2006 m. tyrimo darbai buvo tęsiami dviejų fontanų vietose (1 pav.).

Fontano 1 vieta yra žemiausioje dvaro parko teritorijos dalyje, parterio ŠV pakraštyje, priešais rūmus. Fontano 2 vieta yra apie 115 m į PR nuo fontano 1 ir tiek pat į P nuo dvaro rūmų pagrindinio korpuso PR kampo, geometriškai planuotos parko dalies ŠR plote.

Tyrimų metų *fontano 1* vietoje ištirtas 87 m^2 dydžio plotas. Jame atidengti XIX a. pabaigos – XX a. pradžios fontano baseino pamatai su dugno liekanomis ir vandentiekio sklendės šachta. Pamatai buvo akmenų mūro, apskritimo plano, 4,8–4,92 m vidinio ir 5,9–6 m išorinio skersmens, įrengti H_{abs} 22,77 m aukštyje. Baseino vidinis skersmuo – 5 m, dugnas išklotas akmenimis, surištais be-

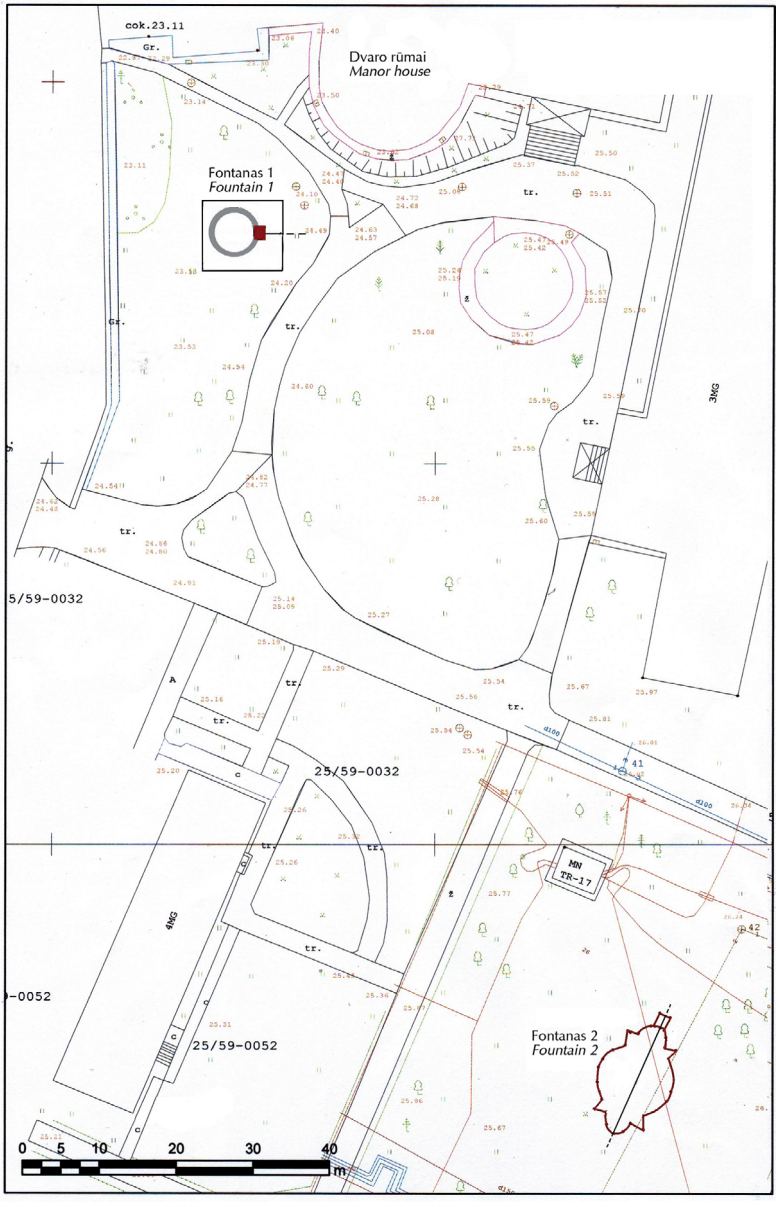

1 pav. Kretingos dvaro sodybos parkas, fontano 1 ir fontano 2 situacijos planas. *Dž. Brazaičio brėž.*
Fig. 1. Kretinga Estate Park, situation plan of fountain 1 and fountain 2.

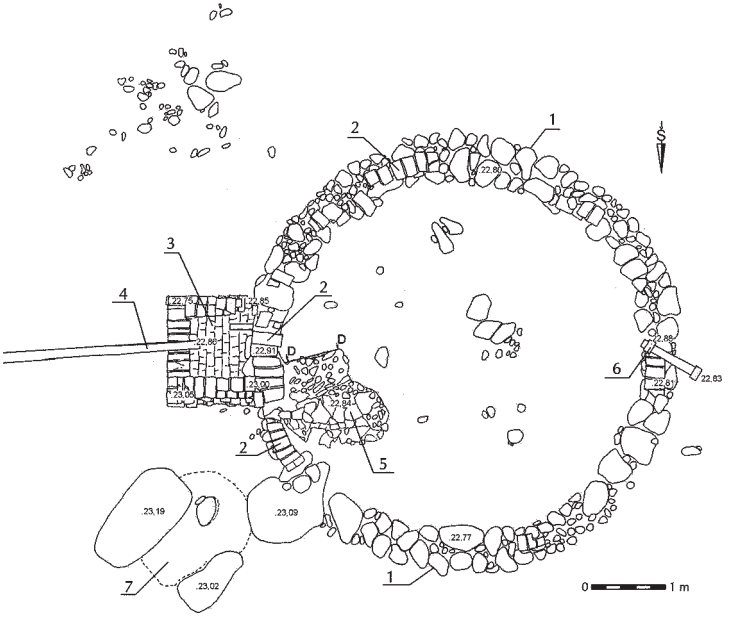

2 pav. Fontano 1 liekanų planas: 1 – pamatas, 2 – sienelė, 3 – sklendės šachta, 4 – vandentiekio vamzdis, 5 – baseino dugno fragmentas, 6 – vandens nubėgimo vamzdis, 7 – duobė. *D. Jonkuvienės brėž.*

Fig. 2. Plan of the remains of fountain 1: 1 – foundation, 2 – wall, 3 – gate valve shaft, 4 – water pipe, 5 – fragment of the pool bottom, 6 – drain pipe, 7 – pit.

tono skiediniu, vėliau išbetonuotas, yra H_{abs} 22,84 m aukštyje. Sienelė tinkuotų plytų mūro, 32 cm storio (aukščio nustatyti nepavyko). Sklendės šachta – 1,29x1,53 m dydžio, degtų plytų sienomis ir dugnu, įrengta fontano R pakraštyje (2 pav.).

Fontaną juosė į V pusę žemėjantis takas, kuris yra H_{abs} 23,32–23,44 m (R pusėje) – H_{abs} 23,12–23,18 m aukštyje. Virš fontano ir tako XX a. supiltas nuo 50–57 cm (V dalyje) iki 1,06 m (R dalyje) storio žemių ir griuvenų sluoksnis, pakeitęs reljefą (3 pav.).

2004 ir 2006 m. tyrimai parodė, kad fontano 1 vietoje ir aplinkui esančiame parke priešais rūmus išliko istorinę ir archeologinę vertę turintis XVI a. pabaigos – XIX a. pirmosios pusės Kretingos dvarvietės kultūrinis sluoksnis, kuriame aptikta daug keramikinių žiestų ir apžiestų indų šukių, puodyninių ir plokščiųjų koklių fragmentų, molio tinko, geležinių kaltinių vinių, gyvulių kaulų, pastebėta degėsių ir anglių liekanų, rastos 6 XVI–XVIII a. sidabro monetos (kaldintos Vengrijoje, Livonijoje, Prūsijoje) (4 pav.), XVII a. sidabro žiedas ir kitų kultūrinę vertę turinčių radinių.

Dvarvietės kultūriniame sluoksnyje rasta 15 suardytiems X–XIII a. degintiems kapams būdingų radinių – pasaginė segė, apyrankių ir antkaklių fragmentai, žvangutis, apkalas, plokštelės, susilydžiusių dirbinių liekanos, deginto kaulo fragmentas. Šių radinių atsiradimo aplinkybės kol kas neaiškios: jie pateko iš vietoje sunaikintų kapų arba buvo atvežti iš kito kapinyno kartu su žemėmis.

3 pav. Fontano 1 liekanos. *J. Kanarsko nuotr.*
Fig. 3. Remains of fountain 1.

4 pav. Monetos iš dvarvietės kultūrinio sluoksnio: 1 – Prūsijos 2 grašiai (1773 m.), 2 – Vengrijos denaras (1580 m.), 3 – Livonijos šilingas (1653 m.), 4 – Prūsijos 3 grašiai (1783 m.), 5 – Rygos šilingas (1596 m.), 6 – Švedijos šilingas (1630–1633 m.). *J. Kanarsko nuotr.*
Fig. 4. Coins from the manor site's cultural layer: 1 – Prussian twogroat (1773), 2 – Hungarian denar (1580), 3 – Livonian shilling (1653), 4 – Prussian threegoat (1783), 5 – Rīga shilling (1596), 6 – Swedish shilling (1630–1633).

Fontano 2 vietoje atidengtas 156 m^2 dydžio plotas, kuriame aptiktos fontano liekanos. Fontanas buvęs pailgas ŠR–PV kryptimi, ovalo su pusapskričiais galais ir žvaigždiniais kampais plano, 16 m ilgio ir 10,7 m pločio, įgilintas į molio gruntą. Dugnas išpiltas žvyru ir išgrįstas smulkiais skaldytais akmenimis. Sienelės tinkuotų plytų mūro, 70 cm aukščio, virš žemės paviršiaus iškilusios 12 cm (5 pav.).

Fontaną juosė takas, po kuriuo ŠR dalyje išmūryta 1,7x1,58 m dydžio vandentiekio vamzdyno sklendės šachta. Kitų fontano įrangos detalių (skulptūros, jos postamento, vandens purkštuvų) neaptikta. Fontano baseino dugnas yra H_{abs} 25,38 m, sienelės buvo H_{abs} 26,08 m, o takas – H_{abs} 25,93 m aukštyje.

Manoma, kad fontanas nuo XX a. antro dešimtmečio buvo apleistas, o XX a. viduryje nugriautas. Nustatyta, kad jį griaunant, ba-

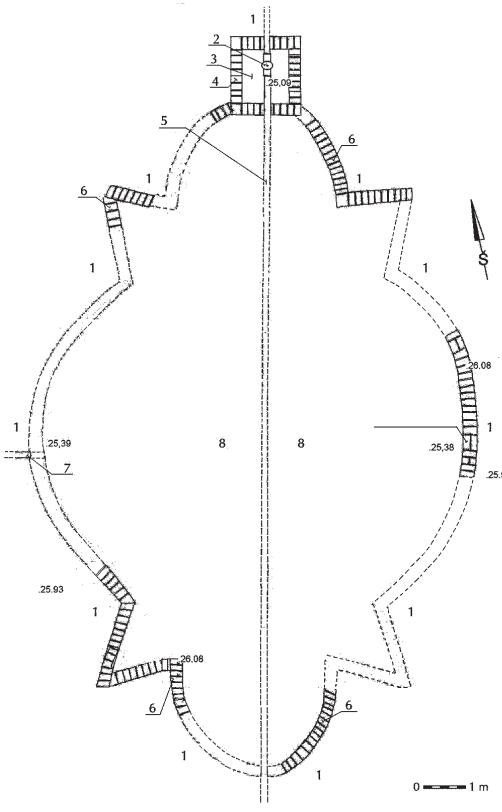

5 pav. Fontano 2 liekanų planas: 1 – žvyro takas, 2 – sklendė, 3 – šachta, 4 – plytų mūro sienelė, 5 – esamas vandentiekio vamzdis, 6 – tinkuotų plytų sienelė, 7 – vandens nubėgimo vamzdis, 8 – baseinas (dugnas grįstas akmenimis).
D. Jonkuvienės ir J. Kanarsko brėž.
Fig. 5. Plan of the remains of fountain 2:
1 – gravel path, 2 – gate valve, 3 – shaft, 4 – brick wall, 5 – existing water pipe, 6 – plastered brick wall, 7 – drain pipe, 8 – pool (bottom paved with stones).

seinas buvo užverstas sienelių griuvenomis, akmenimis ir atvežtinėmis žemėmis. Jo ŠV dalyje pastatytas šiltnamis, kuris nugriautas XX a. 8 dešimtmetyje, o sklendės šachtos vietoje įrengta buitinių atliekų duobė.

Archeologinę vertę turinčio kultūrinio sluoksnio ar pavienių radinių antrojo fontano vietoje nerasta.

THE FOUNTAINS ON THE GROUNDS OF KRETINGA MANOR

An area 243 m^2 in size, in which the remains of two fountains were found (Fig. 1), was excavated in Kretinga Estate Park in 2006. Both fountains had been built in the 1870s, fallen into disrepair, and in the 1st half of the 20th century, been filled in.

At the site of fountain 1, the pool foundation was unearthed together with the remains of the bottom and the water gate valve shaft (Figs. 2–3). The stone and brick foundation is circular with an outer diameter of 4.8–4.92 – 5.9–6 m and an inner diameter of 5 m. The bottom is paved with stones bound with concrete mortar and later covered with concrete. The walls are made of plastered brick while the valve shaft's bottom and walls are made of fired brick.

Fountain 2 was 16 m long (NE – SW) and 10.7 m wide, had an oval main body, semicircular ends, and angular projections, and had been deepened down to clay soil (Fig. 5). The bottom had been paved with small crushed stone covered with gravel. The plastered brick walls were 70 cm high and rose 12 cm above the surface of the ground. The water gate valve shaft was on the NE under the path surrounding the foundation.

A cultural layer with coins (Fig. 4) that was connected with the manor and dates to the late 16th–1st half of the 19th century was found at the site of fountain 1 and finds characteristic to cremations from the 10th–13th centuries were also collected there.